

Miten referoit?

Sisältö

- Lähteiden käytön periaatteet
- Referointi vs. plagiointi
- Referoinnin eri muodot
- Referoinnin soveltaminen tekstissä
- Referoinnin periaatteet tiivistäen

[This Photo](#) by Unknown Author is licensed under [CC BY-NC](#)

Lähteiden käytön periaatteet

- Tekstin rakentuminen aikaisemmalle tiedolle on akateemisen tekstin peruspiirre.
- Aikaisempi tieto näkyy tekstissä tekstiviitteinä ja referointina.
- Lähteiden käytöllä on useita tehtäviä:
  - Lisätään omaa tietämystä ja osoitetaan ymmärrystä aiheesta.
  - Aiheeseen liittyvien aiempien tutkimusten esittelyllä johdatetaan lukija aiheeseen.
  - Aiemmin julkaistujen tekstien sisältöihin otetaan kantaa tukemalla havaittuja tosiasioita, kyseenalaistamalla niitä tai jopa kumoamalla ne.
  - Uudet tulokset sidotaan ja suhteutetaan aiempaan tietoon.
  - Annetaan tunnustusta lähteiden tekijöille.
  - Erotetaan omat ajatukset ja tulokset aiemmista.

Referointi vs. plagiointi

- Referointi = toisen tekstin tiivistämistä omin sanoin merkitystä muuttamatta.
- Plagiointi = toisen tekstin kopioimista omaan tekstiin. Kiellettyä.
- Sämpläys = oman tekstin koostaminen kopioimalla useista lähteistä. Kiellettyä.
- Opiskeluteksteissä osoitetaan aiemmin kirjoitetun tunteminen referoimalla lähteitä omaan tuotokseen ja yhdistämällä se omaan aiheeseen. Referoituun tietoon pitää merkitä lähdetiedot, vaikka se on omin sanoin kirjoitettu.
- Plagiointi eli kopiointi
  - ei lisää tietämystä eikä osoita ymmärrystä
  - loukkaa tekstin kirjoittajan tekijänoikeuksia
  - **on siis kiellettyä.**

Referoinnin eri muodot

- Tiivistävä referointi
  - Yleisin referoinnin muoto.
  - Tarkoituksena tiivistää pitkän tekstin ydinsisältö omin sanoin.
- Parafraasi
  - Alkuperäistä tekstiä ei tiivistetä pituudeltaan ja referointi mukailee alkuperäistä asiajärjestystä.
  - Sisältää yksityiskohtaista tietoa.
  - Tarkoituksena osoittaa lähteen ajatuksen ymmärtäminen omin sanoin.

Referoinnin eri muodot

- Tiivistävä referointi
  - Yleisin referoinnin muoto.
  - Tarkoituksena tiivistää pitkän tekstin ydinsisältö omin sanoin.
- Parafraasi
  - Alkuperäistä tekstiä ei tiivistetä pituudeltaan ja referointi mukailee alkuperäistä asiajärjestystä.
  - Sisältää yksityiskohtaista tietoa.
  - Tarkoituksena osoittaa lähteen ajatuksen ymmärtäminen omin sanoin.

- Suora lainaus
  - Ei ole referointia mutta on lähteiden käyttöä.
  - Käytetään vain harkitusti ja mahdollisimman vähän.
  - Teksti esitetään sanatarkasti samalla tavalla kuin lähdetekstissä.
  - Lainausta edeltää johdattava teksti, ja lainaus merkitään [Jamkin raportointiohjeen](#) mukaisesti.
  - Tekstiviite merkitään.

Referoinnin soveltaminen tekstissä

- Lähdetiedon kokoamisen alkuvaiheessa tekstiä tiivistetään omasanaisesti tai muotoillaan parafrasiksi.
- Referoitu teksti osoitetaan lukijalle tekstiviitteen avulla.
  - Ks. Lisää tekstiviitetekniikasta videolta [Miten käytät lähteitä tekstissäsi](#).
- Tarkoituksena lähteiden käytössä kuitenkin on koota tekstiin eri lähteiden tietoa samasta asiasta ja vertailla niitä sekä tehdä synteesiä. Tämä tehdään [metatekstin](#) avulla.
- Synteesi on lähteistä tehtyjä kokoavia johtopäätöksiä.

Referointiverbi osoittaa kirjoittajan suhtautumisen asiaan

- Kirjoittajakeskeisessä viitteessä käytetään usein referointiverbiä, joka osoittaa kirjoittajan suhtautumisen asiaan.

Vilka (2020) korostaa kirjoittamisen olevan paitsi tiedon välittämistä ja jäsentämistä myös luovaa ajattelua ja itseilmaisua. Kniivilä ym. (2017) näkevät kirjoittamisen sekä välttämättömänä että vaativana taitona.

Referointiverbejä:

*ehdottaa, esittää,
huomauttaa, ilmaisee, jatkaa,
kirjoittaa, kuvaa, käsittelee,
lausuu, lisää, mainitsee, on jotakin
mieltä, sanoo, selostaa, toteaa,
tuo esille tai julki, vertaa;
korostaa, tähdentää, painottaa;
väittää, kärjittää; kieltää,
kiistää, kumoaa, myöntää,
vastustaa, yhtyy jonkun
ajatuksiin; luettelee, nimeää,
nimittää, kutsuu...*

Esimerkki

Kahdessa ensimmäisessä kappaleessa ja kolmannen kappaleen alussa lähdetekstiä referoidaan tiivistävästi.

Tiivistävä referointi ja synteesi

Kaydos (1999) vertaa suorituskyvyn mittausta lentokoneen ohjaamiseen. Hänen mukaansa monet yritysjohtajat tuskin istuisivat lentokoneessa, jossa ei olisi mittaristoa, jonka avulla lentokonetta voidaan ohjailta. Samaan aikaan nämä johtajat kuitenkin yrittävät ohjata omaa liiketoimintaansa ilman ohjaamiseen soveltuvia apuvälineitä. Suorituskyvyn mittaus on keino, jolla näitä apuvälineitä luodaan. Suorituskyvyn mittaus onkin ensimmäinen välttämätön askel, joka yrityksen tulisi ottaa halutessaan kehittää laatua, tuottavuutta, myyntiä ja tulosta.

Laamanen ym. (1997) mainitsevat, että toimiva ohjaus on taas välttämättömyys toiminnan pysymiselle. Voidaan siis sanoa, että toiminnassa menestyminen edellyttää mittaamista. Menestyvät yritykset ovat todenneet, että jos päätöksenteko irtaantuu reaali maailman ilmiöistä, organisaatio menettää nopeasti elinvoimaisuutensa. Näiden reaali maailman ilmiöiden mittaaminen on taas välttämätöntä niiden luonteen ymmärtämiseksi.

Anders ym. (1994) toteavat, että sitä saa mitä mittaa. Väite perustuu siihen, että ihmisen käyttäytymiseen voidaan vaikuttaa mittaamalla sellaisia asioita, joihin hän voi vaikuttaa. Tämä pätee heidän mukaansa kaikilla organisaatiotasoilla. Tämä siis tukee päätelmää, että oikeanlaisella mittaamisella voidaan ohjata yrityksen toimintaa haluttuun suuntaan. Tiivistäen voidaan sanoa, että suorituskyvyn mittauksella pyritään organisaation parempaan toimintaan. Kun tätä lähdetään purkamaan tarkemmin, löytyy suorituskyvyn mittaukselle monia eri tarkoituksia ja näkökulmia tilanteesta ja yrityksestä riippuen. Kirjallisuudessa tuntuu toistuvan ainakin kolme pääosa- aluetta, johon suorituskyvyn mittausta käytetään: apuvälineenä toiminnan ohjauksessa, johdon apuvälineenä ja työkaluna muuttaa yrityksen strategia alemman tason tavoitteiksi. Nämä osa-alueet tuntuvat limittyvän keskenään ja niiden ympärille muodostuu useita muita eri suorituskyvyn mittauksella haettavia tavoitteita.

Esimerkki

Kahdessa ensimmäisessä kappaleessa ja kolmannen kappaleen alussa lähdetekstiä referoidaan tiivistävästi.

Tiivistävä referointi ja synteesi

Kaydos (1999) vertaa suorituskyvyn mittausta lentokoneen ohjaamiseen. Hänen mukaansa monet yritysjohtajat tuskin istuisivat lentokoneessa, jossa ei olisi mittaristoa, jonka avulla lentokonetta voidaan ohjailta. Samaan aikaan nämä johtajat kuitenkin yrittävät ohjata omaa liiketoimintaansa ilman ohjaamiseen soveltuvia apuvälineitä. Suorituskyvyn mittaus on keino, jolla näitä apuvälineitä luodaan. Suorituskyvyn mittaus onkin ensimmäinen välttämätön askel, joka yrityksen tulisi ottaa halutessaan kehittää laatua, tuottavuutta, myyntiä ja tulosta.

Viimeisen kappaleen lopussa tehdään synteesiä eli vedetään lähteiden tietoja yhteen. Kirjoittaja on sisäistänyt lukemansa asian.

t, että toimiva ohjaus on taas välttämättömyys toiminnan pysymiselle. Voidaan siis sanoa, että yrittää mittaamista. Menestyvät yritykset ovat todenneet, että jos päätöksenteko irtaantuu saatio menettää nopeasti elinvoimaisuutensa. Näiden reaali maailman ilmiöiden mittaaminen on en ymmärtämiseksi.

Anders ym. (1994) toteavat, että sitä saa mitä mittaa. Väite perustuu siihen, että ihmisen käyttäytymiseen voidaan vaikuttaa mittaamalla sellaisia asioita, joihin hän voi vaikuttaa. Tämä pätee heidän mukaansa kaikilla organisaatiotasoilla. Tämä siis tukee päätelmää, että oikeanlaisella mittaamisella voidaan ohjata yrityksen toimintaa haluttuun suuntaan. Tiivistäen voidaan sanoa, että suorituskyvyn mittauksella pyritään organisaation parempaan toimintaan. Kun tätä lähdetään purkamaan tarkemmin, löytyy suorituskyvyn mittaukselle monia eri tarkoituksia ja näkökulmia tilanteesta ja yrityksestä riippuen. Kirjallisuudessa tuntuu toistuvan ainakin kolme pääosa-alueita, johon suorituskyvyn mittausta käytetään: apuvälineenä toiminnan ohjauksessa, johdon apuvälineenä ja työkaluna muuttaa yrityksen strategia alemman tason tavoitteiksi. Nämä osa-alueet tuntuvat limittyvän keskenään ja niiden ympärille muodostuu useita muita eri suorituskyvyn mittauksella haettavia tavoitteita.

Esimerkki

Lähteiden vertailu, synteesi

Tässä tekstissä korostuu lähteiden vertailu. Metateksti osoittaa lukijalle, miten kirjoittaja on tulkinnut lähdekirjallisuutta: Ketkä ovat olleet asiasta samaa mieltä ja ketkä eri mieltä?

Bahtin (1986) ja Labov (1972) ovat edellä mainittujen tutkijoiden lisäksi vaikuttaneet tekstilajin rakenteen tutkimusperinteeseen ensimmäisten joukossa. Bahtinin mukaan pystymme tunnistamaan tekstilajeja niille ominaisen rakenteen perusteella. Vaikka Bahtin näkeekin tekstilajin rakenteen olevan keskeisessä osassa, hän ei kuitenkaan esitä mallia rakenteen analysointiin. Labov puolestaan tarjosi mallin suullisen kertomuksen rakenteen analyysiin. Jo hänen mallissaan otettiin huomioon se, että tekstit koostuvat rakenneosista, joilla on omat funktionsa ja näin ollen kielellinen ilmaisunsakin.

--

Myös Swales (1990) ja Bhatia (1993) ovat analyseissaan huomanneet, että tekstilajit rakentuvat välttämättömien ja valinnaisten rakenneosien järjestäytymisen avulla. Lisäksi Eggins ja Martin (1997) sekä Paltridge (1997) ovat hyödyntäneet joissain määrin rakenteen näkökulmaa tekstilajitutkimuksissaan. Egginsin ja Martinin mukaan tekstilajille olennaista on sen päämäärä, joka säätelee tekstin rakentumista. Paltridge sen sijaan Swalesin ja Bhatian tavoin korostaa diskurssiyhteisön merkitystä tekstin rakenteen rinnalla. Voidaan siis todeta, että tekstilajitutkimuksessa rakennenäkökulma on melko olennainen, vaikka se ei olisikaan analyysin pääosassa.

Esimerkkejä

- Seuraavilla dioilla on esimerkit siitä,
  - millaista on suoraan otettu teksti
  - millaista on suoraan lainattu teksti
  - miten niistä on referoitu tekstejä.

Esimerkki 1. Suoraan otettu teksti (= plagiointi)

Akateeminen kirjoittaminen on tekojen maailma, jossa kirjoittamalla jäsennetään ja välitetään tietoa. Kirjoittamisella luodaan erilaisten julkaisujen avulla vuorovaikutus ammatti- ja tieteenalan keskusteluun sekä alojen väliseen yhteistyöhön niin kansallisesti kuin kansainvälisesti. Kirjoittaminen on myös maailma, jossa toteutuu luova ajattelu, itseilmaisuus sekä vastausten etsiminen siihen, kuka minä olen ja mihin kuulun. Kirjoittaminen on tärkeä osa akateemista ja tieteellistä toimintaa. Tieteellisen ajattelun ja puheenvuorojen julkaiseminen teksteinä sekä toisten tekstien lukeminen ovat osa vuorovaikutusta tiedeyhteisössä, sillä tiede elää ja kehittyy paljolti kirjoitetun kautta. - - Samalla kun kirjoittaminen on tiedeyhteisössä jokapäiväistä ja välttämätöntä, se on yksi ihmisen vaativimmista ja monimutkaisimmista taidoista. Siinä ei ole kyse pelkästään tiedon välittämisestä, vaan se on myös luovan ajattelun, tutkimisen ja itseilmaisun väline.

- Teksti on kopioitu kahdesta eri lähteestä sanasta sanaan.
- Tekstiviitteitä ei ole.
- **Kiellettyä!**

Esimerkki 1. Suoraan otettu teksti (= plagiointi)

Akateeminen kirjoittaminen on maailma, jossa tiedon välittäminen ja välitetään tietoa. Kirjoittamisella luodaan keskustelua ja keskustelu ammatti- ja tieteenalan keskusteluun sekä alojen välillä. Kirjoittaminen on myös maailma, jossa toteutuu yhteistyö ja vuorovaikutus kuin kansainvälisesti. Kirjoittaminen on myös maailma, jossa toteutuu vuorovaikutus ja vuorovaikutus sekä vastausten etsiminen siihen, kuka minä olen ja mihin kuulun. Kirjoittaminen on maailma, jossa toteutuu vuorovaikutus ja vuorovaikutus akateemista ja tieteellistä toimintaa. Tieteellisen ajattelun ja puheen välillä on vuorovaikutusta ja vuorovaikutusta sekä toisten tekstien lukeminen ovat osa vuorovaikutusta tiedon välittämisessä. Kirjoittaminen on maailma, jossa toteutuu vuorovaikutus ja vuorovaikutus paljolti kirjoitetun kautta. - - Samalla kun kirjoittaminen on maailma, jossa toteutuu vuorovaikutus ja vuorovaikutus, se on yksi ihmisen vaativimmista ja monimutkaisimmista asioista. Siinä on vuorovaikutusta tiedon välittämisestä, vaan se on myös luovan ajattelun ja itseilmaisuksen maailma.

- Teksti on kopioitu kahdesta eri lähteestä sanasta sanaan.
- Tekstiviitteitä ei ole.
- **Kiellettyä!**

Esimerkki 2. Suora lainaus

"Akateeminen kirjoittaminen on tekojen maailma, jossa kirjoittamalla jäsennetään ja välitetään tietoa. Kirjoittamisella luodaan erilaisten julkaisujen avulla vuorovaikutus ammatti- ja tieteenalan keskusteluun sekä alojen väliseen yhteistyöhön niin kansallisesti kuin kansainvälisesti. - - Kirjoittaminen on myös maailma, jossa toteutuu luova ajattelu, itseilmaisuus sekä vastausten etsiminen siihen, kuka minä olen ja mihin kuulun. "(Vilka, 2020, s. 19) "Kirjoittaminen on tärkeä osa akateemista ja tieteellistä toimintaa. Tieteellisen ajattelun ja puheenvuorojen julkaiseminen teksteinä sekä toisten tekstien lukeminen ovat osa vuorovaikutusta tiedeyhteisössä, sillä tiede elää ja kehittyy paljolti kirjoitetun kautta. - - Samalla kun kirjoittaminen on tiedeyhteisössä jokapäiväistä ja välttämätöntä, se on yksi ihmisen vaativimmista ja monimutkaisimmista taidoista. Siinä ei ole kyse pelkästään tiedon välittämisestä, vaan se on myös luovan ajattelun, tutkimisen ja itseilmaisun väline." (Kniivilä ym., 2017, s. 17)

- Nyt tekstiä ei ole plagioitu, mutta ei ole vielä päästy referoinnin tasolle.
- Lainaus osoitetaan nyt lainausmerkein. Kun lainaus on yli 40 sanaa pitkä, lainaukset tulisi sisentää ilman lainausmerkkejä.
- Johtolauseet puuttuvat.
- **Älä käytä lähteitä näin!**

Esimerkki 3. Referointi

Kirjoittaminen nähdään tärkeänä osana tiedeyhteisössä toimimista. Akateemisen kirjoittamisen ja lukemisen kautta osallistutaan vuorovaikutukseen omassa tiedeyhteisössä. Kirjoittaminen on myös vaativa taito, joka mahdollistaa tiedon välittämisen. Lisäksi luova ajattelu ja itseilmaisuus ovat osa kirjoittamista. (Kniivilä ym., 2017; Vilkka, 2020)

- Tekstiä on referoitu omin sanoin.
- Ongelmana on, että tekstiviitteiden niputtaminen kappaleen loppuun häivyttää sen, kenen ääni kuuluu missäkin kohdassa.
- Muista: APA7-lähdemerkintätekniikassa suositetaan aina kirjoittajakeskeisiä viitteitä!

Esimerkki 4. Referointi

Vilkan (2020) mukaan kirjoittaminen on paitsi tiedon välittämistä ja jäsentämistä myös luovaa ajattelua ja itseilmaisua. Kniivilä ym. (2017) näkevät kirjoittamisen sekä välttämättömänä että vaativana taitona. Vilkan mukaan kirjoittamisen kautta voidaan myös osallistua omalla tieteenalalla käytävään keskusteluun.

- Nyt tekstiviitteet osoittavat lukijalle, kenen ääni tekstissä kuuluu missäkin kohdassa.
- Kun lähde mainitaan tekstikappaleessa ensimmäisen kerran, laitetaan täsmällinen tekstiviite. Tämän jälkeen lähteiden käyttö sanallistetaan lukijalle.

Esimerkki 5. Referointi ja lähteiden vertailu

Sekä Vilkka (2020) että Kniivilä ym. (2017) näkevät kirjoittamisen kytkeytyvän osaksi tiedeyhteisön vuorovaikutusta. Vilkka painottaa erityisesti eri alojen välistä yhteistyötä kansallisesta ja kansainvälisestä näkökulmasta. Kniivilä ja muut puolestaan tarkastelevat kirjoittamista jokapäiväisenä ja välttämättömänä taitona osana tiedeyhteisössä toimimista.

- Tekstiviitteet osoittavat lukijalle, kenen ääni tekstissä kuuluu missäkin kohdassa.
- Metatekstin avulla osoitetaan lukijalle, mistä asioista lähteet ovat samaa ja eri mieltä.

Esimerkki 6. Referointi ja oma ääni

*Käsittelen tässä esseessä akateemista kirjoittamista osana opiskelijan harjoiteltavia taitoja. **Kniivilä ym. (2017)** näkevät kirjoittamisen tärkeänä osana tiedeyhteisössä toimimista. Heidän mukaansa akateeminen lukeminen ja kirjoittaminen mahdollistavat vuorovaikutuksen sekä omassa tiedeyhteisössä että myös muiden alojen välillä. Opiskelijat pääsevät opinnoissaan jo osaksi omaa tiedeyhteisöään, joten akateemisen kirjoittamisen harjoittaminen on tärkeässä roolissa opintojen aikana. **Kniivilä ja muut** muistuttavat, että vaikka kirjoittamista pidetään tiedeyhteisössä välttämättömänä taitona, se ei tee siitä vielä helppoa. **Vilka (2020)** määrittelee kirjoittamisen sisältävän paitsi tiedon välittämistä myös oman paikan etsimistä yhteisössä. **Sekä Kniivilä ja muut että Vilka** toteavat myös luovan ajattelun ja itseilmaisun olevan osa kirjoittamista. Kirjoittaminen ei siis näytä olevan kovin yksiselitteinen taito, vaan se pitää sisällään useita ulottuvuuksia.*

- Lukijalle on osoitettu tekstiviittein ja sanallisesti, mikä osa tekstistä on referoitu.
- Tekstissä on mukana myös kirjoittajan oma ääni.
- Oma ääni näkyy myös metatekstissä.

Referoinnin periaatteet tiivistäen

Ei kopioida, vaan kirjoitetaan lähteiden tietojen perusteella omasanaisesti.

Tuot tietoa samaan aiheeseen eri lähteistä.

Merkitset heti tiedon perään, mistä lähteestä se on.

Käytät asia- ja kirjoittajakokeskeistä viittaustapaa tarpeen mukaan.

Tässä käsittelet jotain aihetta. Pääasia on siis aihe.

Osoitat metatekstin avulla, onko lähteissä samansuuntaista vai eriävää tietoa.

Välillä teet omasanaisia yhteenvetoja ja johtopäätöksiä eli synteesiä.

Lähteet

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (2009). *Tutki ja kirjoita* (15.p.). Tammi.

Kniivilä, S., Lindblom-Yläne, S. & Mäntynen, A. (2017). *Tiede ja teksti. Tehoa ja taitoa tutkielman kirjoittamiseen*. Gaudeamus.

Liukko, S. & Perttula, S. (2021). *Opinnäytetyön raportointi*. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
Haettu 10.10.2024 osoitteesta <http://oppimateriaalit.jamk.fi/raportointi/>

Vilka, H. (2020). *Akateemisen lukemisen ja kirjoittamisen opas*. PS-kustannus.